

บทความวิจัย (ม.ค. – มิ.ย. 2563)

รูปแบบการพัฒนาการจัดการศึกษาด้วยสื่อการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมในสถานศึกษาขนาดเล็กที่มีประสิทธิผล

ปริญารณ สารวงศ์, คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

ผศ.ดร. ขวนคิด มะเสนา, คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

ดร.วิเศษ ภูมิวิชัย, คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาและประเมินรูปแบบการพัฒนาการจัดการศึกษาด้วยสื่อทางไกลผ่านดาวเทียมในสถานศึกษาขนาดเล็กที่มีประสิทธิผลกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูประจำชั้นในสถานศึกษาขนาดเล็ก ในเขตตรวจราชการที่ 13 ได้แก่ จังหวัดอุบลราชธานี จังหวัดศรีสะเกษ และจังหวัดอำนาจเจริญ 468 คน จาก 234 โรงเรียน กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ศึกษาข้อมูลและสัมภาษณ์เชิงลึกเป็นผู้บริหารสถานศึกษาและครูประจำชั้นในสถานศึกษาขนาดเล็กที่มีผลการปฏิบัติที่เป็นเลิศ 6 คน จาก 3 โรงเรียนผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเหมาะสม และความเป็นไปได้ของรูปแบบและคู่มือการใช้รูปแบบ 15 คน กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการประเมินผลรูปแบบด้านความเหมาะสมความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ โดยการประชุมสนทนากลุ่มผู้ใช้รูปแบบ 21 คน รวมทั้งสิ้น 510 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามการสัมภาษณ์เชิงลึกแบบประเมินความเหมาะสมความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ของรูปแบบการวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้คือ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการพัฒนาการจัดการศึกษาด้วยสื่อทางไกลผ่านดาวเทียมในสถานศึกษาขนาดเล็กที่มีประสิทธิผลพบว่า มีองค์ประกอบหลัก 6 องค์ประกอบดังนี้ องค์ประกอบที่ 1 ด้านการดำเนินงานพื้นฐาน ได้แก่ นโยบายและแผน พัฒนาบุคลากร และนิเทศกำกับติดตาม องค์ประกอบที่ 2 ด้านผู้บริหารสถานศึกษา ได้แก่ การบริหารจัดการ และภาวะผู้นำ องค์ประกอบที่ 3 ด้านครู ได้แก่ การศึกษาหลักสูตร และการพัฒนาตนเองของครู องค์ประกอบที่ 4 ด้านนักเรียน ได้แก่ คุณลักษณะอันพึงประสงค์ ทักษะการคิดวิเคราะห์ และทักษะความรู้ องค์ประกอบที่ 5 ด้านชุมชนและการมีส่วนร่วม ได้แก่ เครือข่ายความร่วมมือ และการมีส่วนร่วมของชุมชน องค์ประกอบที่ 6 ด้านผลลัพธ์ ได้แก่ เผยแพร่ผลงาน และจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากการพัฒนาการจัดการศึกษาด้วยสื่อทางไกลผ่านดาวเทียมในสถานศึกษา การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในสถานศึกษา คือ ความพึงพอใจของนักเรียน ครูและบุคลากรที่เกี่ยวข้องครอบคลุมภารกิจด้านการพัฒนาการจัดการศึกษาด้วยสื่อทางไกลผ่านดาวเทียม ส่วนผลการประเมินรูปแบบโดยรวม ผลการประเมินมีความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: การศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม, การพัฒนาการจัดการเรียนรู้ด้วยสื่อทางไกล, การนิเทศติดตามและประเมินผล

Received: August 15, 2019, Revised July 24, 2019, Accepted October 3, 2019

The Model of Development Educational Management by Remote Media via Satellite in the Small Schools to Achieve the School effectively

Piyanat Sarawong, Faculty of Education , Ubon Ratchathani Rajabhat University

Asst.Prof.Dr.Chuankid Masena, Faculty of Education , Ubon Ratchathani Rajabhat University

Dr.Wises Phomvichai, Faculty of Education , Ubon Ratchathani Rajabhat University

Abstract

The purposes of this research were to develop and evaluate the model of development education management by remote media via satellite in the small schools to achieve the school effectively. The sample group included 468 participants from 234 schools under Inspection Zone 13 which covered 3 provinces, Ubon Ratchathani, Sisaket, and Amnat Charoen. The target group is studying the information and in-depth interviewing included administrators and teachers who were responsible for school project on the Philosophy of Sufficiency Economy implementation with a total of 6 participants from 3 schools. The model developed was verified for the appropriateness and possibility on the model format and manual by 15 experts. The target group using for the model evaluation on the aspect of appropriateness, possibility, and usefulness included 21 participants. The totals of participants of this research were 510. Research instruments used were questionnaire, in-depth interview form, and model evaluation forms on appropriateness, possibility, and usefulness. Statistical analysis included percentage, means, standard deviation, and content analysis.

The research findings were as follows: The model of sufficient administration for schools under the Office of the Basic Education Commission to achieve the best practice as school sufficiency economy consisted of 6 elements, including 1) basic operations, policies and plans, human development, and supervision, 2) administrators, management, leadership, 3) teachers, curriculum education, and self-development of teachers, 4) students, desirable characteristics, analytical thinking skills, and Knowledge skills, 5) communities and participation, cooperation network, and community participation, 6) outcome. Publish the work, and organize a forum to exchange knowledge. The overall result on the model evaluation of appropriateness, possibility, and usefulness indicated at the highest level.

Keywords: Image destination, Tourists, Entertainment place

คำขอบคุณ: งานวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

บทนำ

การศึกษาเป็นกระบวนการสำคัญในการพัฒนาคนให้มีคุณภาพ ให้รู้จักดำเนินชีวิตอย่างถูกต้องดีงาม สอดคล้องกับความเป็นจริง การศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข เน้นความสำคัญทั้งความรู้ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้บูรณาการตามความเหมาะสมของแต่ละระดับการศึกษา และการจัดการเรียนการสอนโดยผสมผสานสาระความรู้ต่าง ๆ อย่างได้สัดส่วนสมดุลกัน (กระทรวงศึกษาธิการ 2546 : 8) นอกจากนี้การศึกษาเป็นสิ่งที่มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งในการพัฒนาศักยภาพของบุคคลและประเทศชาติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสังคมยุคปัจจุบัน ประเทศต่าง ๆ มีการแข่งขันกันมาก อาทิ เรื่องสังคมและเศรษฐกิจ เทคโนโลยีการสื่อสารในรูปแบบต่าง ๆ และการศึกษา ดังนั้น เราควรศึกษาหาความรู้ใหม่ ๆ เพิ่มมากขึ้น เพื่อให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกปัจจุบัน กล่าวคือ เราต้องศึกษาหาความรู้อย่างต่อเนื่องไปตลอดชีวิต ตรงกับพระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเรื่องการเรียนรู้ตลอดชีวิต (มูลนิธิการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม, 2552 . 14)

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2553 (กระทรวงศึกษาธิการ 2553 : 34) ได้ให้ความสำคัญ กับเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา โดยบัญญัติไว้ในหมวด 9 ว่าด้วยเทคโนโลยีทางการศึกษา โดยเฉพาะในมาตรา 65-67 ที่รัฐต้องพัฒนาบุคลากรหรือ ผู้เรียนให้มีความรู้ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษาที่เหมาะสม ในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต มีคุณภาพและประสิทธิภาพ ตลอดจนต้องส่งเสริมให้มีการวิจัย และพัฒนาเทคโนโลยี เพื่อการศึกษาให้เกิดการใช้ที่คุ้มค่าและเหมาะสมกับกระบวนการเรียนรู้ ของคนไทย (กระทรวงศึกษาธิการ 2545 : 35) การศึกษาที่จะเอื้อต่อสภาพสังคมไทยในอนาคตที่มีความก้าวหน้ามั่นคง และความเสมอภาค ต้องเป็นการศึกษาที่มุ่งพัฒนาตัวบุคคล ครอบคลุม และการผนึกกำลังกันเป็นชุมชนเป็นสำคัญ โดยเน้นให้ระบบการศึกษาไทยในอนาคตเป็นระบบที่สามารถเพิ่มศักยภาพการเรียนรู้ของบุคคล ครอบคลุมและชุมชน ส่งเสริมให้บุคคลมีความเข้าใจและทักษะเกี่ยวกับ “กระบวนการเรียนรู้” เพื่อศึกษาและพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต ปรับตัวได้กับสภาวะโลกปัจจุบันที่มีการเปลี่ยนแปลงก้าวหน้าไปอย่างรวดเร็ว และสามารถรับข่าวสารใหม่ ๆ แล้วนำมาคิดและตัดสินใจ รวมทั้งส่งเสริมให้ชุมชนสามารถผนึกกำลังเพื่อเปลี่ยนแปลงสภาพปัญหาไปสู่สภาพที่พึงประสงค์

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นหน่วยงานของรัฐที่รับผิดชอบการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่มีโรงเรียนในสังกัด 30,899 แห่ง ในจำนวนดังกล่าวมีโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กที่มีจำนวนนักเรียนต่ำกว่า 120 คน จำนวนทั้งสิ้น 15,369 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 49.73 ของจำนวนโรงเรียนทั้งหมด โรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กเหล่านี้ ส่วนใหญ่มักประสบปัญหาเรื่องคุณภาพค่อนข้างต่ำ เมื่อเปรียบเทียบกับโรงเรียนขนาดกลางและขนาดใหญ่ เนื่องจากความพร้อมในการบริหารจัดการ ทั้งนี้เพราะมีข้อจำกัดด้านปัจจัย เช่น มีครูไม่ครบชั้น ขาดแคลนสื่อ อุปกรณ์ งบประมาณในการบริหารจัดการมีไม่เพียงพอทั้งนี้เพราะข้อจำกัดด้านเกณฑ์การจัดอัตรากำลังข้าราชการครูและข้อจำกัดด้านงบประมาณ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2557: 1) จากเหตุผลดังกล่าว จึงทำให้ประสิทธิภาพการจัดการศึกษาของโรงเรียนแต่ละแห่งแตกต่างกันไปตามบริบท จำนวนนักเรียน ขนาดโรงเรียน จำนวนบุคลากร และคุณภาพของบุคลากร รวมทั้งงบประมาณที่ได้รับของโรงเรียนแต่ละแห่ง อาจเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารงาน ดังนั้นสภาพความแตกต่างด้านความพร้อมของสถานศึกษา จึงเป็นปัจจัยหนึ่งที่เกิดปัญหาในการบริหารงานและคุณภาพการจัดการศึกษา

สถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประสบปัญหาครูไม่ครบชั้น ครูไม่ตรงวิชาเอก สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มุ่งเน้นที่จะพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาขนาดเล็กให้มีคุณภาพได้มาตรฐาน โดยมุ่งสู่การแก้ปัญหาครูไม่ครบชั้น ครูสอนไม่ตรงสาขาวิชาเอก และทำให้นักเรียนในสถานศึกษาขนาดเล็กได้รับโอกาสและความเท่าเทียมกับนักเรียนในโรงเรียนขนาดใหญ่หรือโรงเรียนที่อยู่ในเมืองด้วยกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพจากโรงเรียนวังไกลกังวล ทั้งนี้นโยบายคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) ได้ประกาศ

นโยบายให้สถานศึกษาขนาดเล็ก ยึดการจัดการเรียนการสอนโดยใช้สื่อทางไกล โรงเรียนวังไกลกังวล เป็นต้นแบบการจัดการเรียนรู้ โดยเริ่มในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2557 โดยให้มีการวางแผนและดำเนินแนวทางการนิเทศ กำกับ ติดตาม ประเมิน และรายงานผลการดำเนินโครงการขยายผลการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม อันจะส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียน ในภาพรวมของประเทศ โรงเรียน ครูและเขตพื้นที่การศึกษา เป็นหน่วยงานหลักและเป็นผู้สนับสนุนการเรียนรู้ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกระดับ ควรมีการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบควรมีการส่งเสริมสนับสนุนการจัดการเรียนการสอนทางไกลผ่านดาวเทียมอย่างจริงจัง และอำนวยความสะดวกให้การจัดการเรียนการสอนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและ ด้วยวิธีการแบบมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องในทุกระดับ ซึ่งเป็นส่วนสำคัญที่ช่วยให้การจัดการเรียนการสอน ทุกห้องเรียนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพเกิดความต่อเนื่อง สม่่าเสมอส่งผลให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้และมีคุณภาพ

ด้วยเหตุนี้สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานจึงได้พัฒนานวัตกรรมทางการศึกษาเพื่อแก้ปัญหาและยกระดับคุณภาพการจัดการเรียนการสอนโดยได้ดำเนินงานตามโครงการพัฒนาคุณภาพการศึกษาด้วยเทคโนโลยีการศึกษาทางไกล (Distance learning หรือ DL) ขึ้นซึ่งการพัฒนาคุณภาพการศึกษาด้วยเทคโนโลยีการศึกษาทางไกลจัดเป็นการศึกษาที่ใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนการสอนในทุกห้องเรียนเพื่อแก้ปัญหาการขาดแคลนครูในโรงเรียนขนาดเล็กครูสามารถจัดการเรียนรู้ในทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพนักเรียนและครูได้เข้าถึงสื่อเทคโนโลยีที่ทันสมัยมีเครือข่ายในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ที่ทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาโดยมีการจัดสภาพการสนับสนุนการจัดการเรียนการสอนของครูอย่างครบถ้วนทั้งกระบวนการออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นกระบวนการสร้างความรู้จากการลงมือปฏิบัติการนำเสนอเนื้อหาอย่างทันสมัยและการเรียนรู้ผ่านเครือข่ายสื่อและอุปกรณ์ที่จำเป็นในการจัดการเรียนการสอนนั้นจะเป็นการลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาลดช่องว่างและเพิ่มโอกาสในการศึกษาที่มีคุณภาพให้กับประชาชนชาวไทยทุกคนเป็นการดำเนินการตามรอยเบื้องพระยุคลบาทและสนองพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวในการพัฒนาการศึกษาไทยให้เจริญก้าวหน้ายิ่งขึ้นไปรูปแบบการนำเทคโนโลยีทางการศึกษาทางไกลมาใช้ในการยกระดับคุณภาพการศึกษามี 2 รูปแบบได้แก่การจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม (Distance learning television หรือ Dltv) เป็นระบบโทรทัศน์เพื่อการศึกษาที่ใช้เทคโนโลยีการถ่ายทอดสัญญาณภาพและเสียงส่งจากต้นทางไปยังปลายทางผ่านระบบดาวเทียมและการจัดการศึกษาทางไกลผ่านเทคโนโลยีสารสนเทศ (Distance learning information technology หรือ DLIT) เป็นการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่มีการจดจำบันทึกถ่ายทอดและเผยแพร่สัญญาณภาพและเสียงตลอดจนทรัพยากรที่เกี่ยวข้องจากต้นทางไปยังปลายทางผ่านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารที่ทันสมัยทุกช่องทาง (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2558)

การจัดการศึกษาด้วยสื่อทางไกลเป็นอีกหนึ่งวิธีที่ช่วยในการแก้ปัญหาครูไม่ครบชั้น ครูสอนไม่ตรงวิชาเอก และยังพบว่าการจัดการศึกษาด้วยสื่อทางไกลจากโรงเรียนวังไกลกังวล ช่วยในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาขนาดเล็ก ให้มีคุณภาพ ได้มาตรฐาน โดยมุ่งสู่การแก้ปัญหาครูไม่ครบชั้น ครูสอนไม่ตรงสาขาวิชาเอก และทำให้นักเรียนในสถานศึกษาขนาดเล็กได้รับโอกาสและความเท่าเทียมกับนักเรียนในโรงเรียนขนาดใหญ่หรือโรงเรียนที่อยู่ในเมือง เป็นการขยายโอกาสทางการศึกษา ส่งเสริมการศึกษาระบบเปิด และพัฒนาการจัดการด้านการศึกษา เกษศิริรินทร์ พลจันทร์ (2553 : 67) ได้ทำการวิจัยเรื่องการบริหารจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมโรงเรียนวังไกลกังวลของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ผลการวิจัยพบว่าการบริหารการจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมโรงเรียนวังไกลกังวล จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดยรวมมีประสิทธิภาพในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการวางแผน ด้านการดำเนินงาน ด้านการประเมินผล และด้านการนำผลการประเมินมาปรับปรุงอยู่ในระดับปานกลางทุกด้านการเปรียบเทียบระดับการบริหารจัดการการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมโรงเรียนวังไกลกังวล จำแนกตามอายุ พบว่า มีความแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05นอกจากนี้ จรรยา พลมัคร (2549 : 54) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมระดับประถมศึกษาตามโครงการโรงเรียนวังไกลกังวล กรณีศึกษากลุ่มโรงเรียนราช

ประชาชนเคราะห์ มีความคิดเห็นต่อการจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม ระดับประถมศึกษา มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการจัดการ ด้านทรัพยากรการบริหาร ด้านการจัดการเรียนการสอน และด้านคุณภาพรายการโทรทัศน์การศึกษา มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก

ผู้วิจัยปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาขนาดเล็ก ที่ใช้สื่อการศึกษาทางไกล เป็นเครื่องมือในการจัดการเรียนรู้ จึงสนใจที่จะศึกษาค้นคว้า รูปแบบการพัฒนาการจัดการศึกษาด้วยสื่อทางไกลผ่านดาวเทียมในสถานศึกษาขนาดเล็ก ที่มีประสิทธิผล ซึ่งผลการวิจัยดังกล่าวจะเป็นประโยชน์สำหรับการขับเคลื่อนนโยบายการจัดการเรียนการสอนทางไกลผ่านดาวเทียม เพื่อแก้ปัญหาการขาดแคลนครูของสถานศึกษาขนาดเล็ก อันส่งผลต่อการยกระดับคุณภาพของผู้เรียนให้ได้มาตรฐานอย่างเท่าเทียมกัน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

วัตถุประสงค์ทั่วไป

เพื่อศึกษารูปแบบการจัดการศึกษาด้วยสื่อทางไกลผ่านดาวเทียมในสถานศึกษาขนาดเล็กที่มีประสิทธิผล

วัตถุประสงค์เฉพาะ

1. เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐานการจัดการศึกษาด้วยสื่อทางไกลผ่านดาวเทียมในสถานศึกษาขนาดเล็กที่มีประสิทธิผล
2. เพื่อสร้างและพัฒนารูปแบบการพัฒนาจัดการศึกษาด้วยสื่อทางไกลผ่านดาวเทียมในสถานศึกษาขนาดเล็กที่มี

ประสิทธิผล

3. เพื่อทดลองใช้รูปแบบการพัฒนาจัดการศึกษาด้วยสื่อทางไกลผ่านดาวเทียมในสถานศึกษาขนาดเล็กที่มี

ประสิทธิผล

4. เพื่อศึกษาข้อคิดเห็นต่อรูปแบบการพัฒนาจัดการศึกษาด้วยสื่อทางไกลผ่านดาวเทียมในสถานศึกษาขนาดเล็กที่มี

ประสิทธิผล

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

1.1 ศึกษาแนวทางการพัฒนาจัดการศึกษาด้วยสื่อทางไกลผ่านดาวเทียมในสถานศึกษาขนาดเล็กที่มีประสิทธิผล และดำเนินการวิเคราะห์เอกสารที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบและการพัฒนารูปแบบ รวมทั้งแนวคิดทฤษฎีในการพัฒนาสื่อการจัดการศึกษา ตลอดจนแนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับสื่อทางไกลผ่านดาวเทียม

1.2 สร้างรูปแบบการพัฒนาจัดการศึกษาด้วยสื่อทางไกลผ่านดาวเทียมในสถานศึกษาขนาดเล็กที่มีประสิทธิผล ซึ่งครอบคลุมองค์ประกอบหลัก 6 ด้าน คือ ด้านการดำเนินงานพื้นฐาน ด้านผู้บริหารสถานศึกษา ด้านครู ด้านนักเรียน ด้านชุมชน และการมีส่วนร่วม และด้านผลลัพธ์

1.3 ประเมินความเป็นไปได้และความเหมาะสมของรูปแบบการพัฒนาจัดการศึกษาด้วยสื่อทางไกลผ่านดาวเทียมในสถานศึกษาขนาดเล็กที่มีประสิทธิผล

2. ขอบเขตด้านพื้นที่

พื้นที่ในการดำเนินการวิจัย คือ สถานศึกษาขนาดเล็ก ในเขตตรวจราชการที่ 13 ประกอบด้วย จังหวัดอุบลราชธานี จังหวัดศรีสะเกษ จังหวัดยโสธร และจังหวัดอำนาจเจริญ จำนวน 342 แห่ง

3. ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

3.1

ประชากร

ผู้บริหารสถานศึกษาและครูประจำสถานศึกษาขนาดเล็ก เขตตรวจราชการที่ 13 ได้แก่ จังหวัดอุบลราชธานี จำนวน 97 โรงเรียน จังหวัดยโสธร จำนวน 41 โรงเรียน จังหวัดศรีสะเกษ จำนวน 69 โรงเรียน และจังหวัดอำนาจเจริญ จำนวน 27 โรงเรียน รวม 234 โรงเรียน ทุกระดับ 2 คน รวมทั้งสิ้น 468 คน

3.2 กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 25 คน และครูประจำชั้น ที่ไม่ใช่กลุ่มเป้าหมาย จำนวน 25 คน รวมทั้งสิ้น จำนวน 50 คน

3.3 กลุ่มเป้าหมาย

สถานศึกษาที่มีผลการปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practice) จากการสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้บริหารสถานศึกษา และครูประจำชั้น จำนวน 3 โรงเรียนดังนี้

โรงเรียนบ้านขามป้อมตั้งอยู่หมู่ที่ 5 บ้านขามป้อม ตำบลสร้างถ่อ อำเภอเขื่องใน จังหวัดอุบลราชธานี เป็นสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 2 ได้รับรางวัลโรงเรียนที่มีผลการปฏิบัติที่เป็นเลิศในการจัดการเรียนการสอนด้วยการจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม

โรงเรียนบ้านจำเริญ ตั้งอยู่หมู่ที่ 4 ตำบลเขื่องใน อำเภอเขื่องใน จังหวัดอุบลราชธานี เป็นสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1 ได้รับรางวัลโรงเรียนที่มีผลการปฏิบัติที่เป็นเลิศในการจัดการเรียนการสอนด้วยการจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม

โรงเรียนบ้านบัววัด ตั้งอยู่หมู่ที่ 4 บ้านบัว ตำบลธาตุ อำเภวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 4 ได้รับรางวัลโรงเรียนที่มีผลการปฏิบัติที่เป็นเลิศในการจัดการเรียนการสอนด้วยการจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม

กลุ่มเป้าหมายการทดลองและประเมินรูปแบบ คือ โรงเรียนชุมชนบ้านท่าบ่อแบง ตำบลขามเปี้ย อำเภอตระการพืชผล จังหวัดอุบลราชธานี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 2 และกลุ่มผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง จำนวน 21 คน

ขอบเขตด้านระยะเวลาปีการศึกษา 2561

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยกำหนดเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่

1. แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานและระดับการปฏิบัติการจัดการศึกษาด้วยสื่อทางไกลผ่านดาวเทียมในสถานศึกษาขนาดเล็กที่มีประสิทธิภาพ ใช้ในการสอบถามความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนและครูประจำชั้น ใน เขตตรวจราชการที่ 13
2. แบบสังเกต ใช้เก็บข้อมูลการศึกษาดูงานสถานศึกษาต้นแบบที่ประสบผลสำเร็จเป็นแบบอย่าง
3. แบบสัมภาษณ์เชิงลึก ใช้เก็บข้อมูลในการสัมภาษณ์ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูประจำชั้น ในสถานศึกษาต้นแบบที่ประสบผลสำเร็จเป็นแบบอย่าง

ดำเนินการหาคุณภาพของเครื่องมือโดยให้ผู้เชี่ยวชาญวิเคราะห์ค่า IOC นำไปทดลองใช้ Try Out) แล้วนำไปหาความเชื่อมั่น (Reliability) ด้วยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา (Alpha-Coefficient) ตามวิธีการของ Cronbach ได้ค่าความเชื่อมั่น .96

สถิติที่ใช้ในการวิจัย แบบสอบถามที่เป็นข้อมูลแบบเลือกตอบ ใช้วิธีแจกความถี่ และค่าร้อยละ ส่วนข้อมูลที่เป็นมาตราส่วนประมาณค่า ใช้การหาค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ใช้การวิเคราะห์และสรุปผลโดยรวมประเด็น

วิธีดำเนินการวิจัย

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษากระบวนการปฏิบัติการจัดการศึกษาด้วยสื่อทางไกลผ่านดาวเทียมในสถานศึกษาขนาดเล็กที่มีประสิทธิภาพระดับการปฏิบัติการจัดการศึกษาด้วยสื่อทางไกลผ่านดาวเทียมในสถานศึกษาขนาดเล็กที่มีประสิทธิภาพได้ดำเนินการ ดังนี้

1. ศึกษาวิเคราะห์และสังเคราะห์เอกสารต่าง ๆ เกี่ยวกับแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาด้วยสื่อทางไกลผ่านดาวเทียม
2. สำนวจความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูประจำชั้นต่อระดับการปฏิบัติการจัดการศึกษาด้วยสื่อทางไกลผ่านดาวเทียม
3. ศึกษาดูงานสถานศึกษาต้นแบบที่ประสบผลสำเร็จเป็นแบบอย่าง จำนวน 3 โรงเรียน พร้อมทั้งสัมภาษณ์เชิงลึกผู้บริหารสถานศึกษาและครูประจำชั้น
4. สังเคราะห์ข้อมูลองค์ประกอบหลักและองค์ประกอบย่อยของรูปแบบการพัฒนาการจัดการศึกษาด้วยสื่อทางไกลผ่านดาวเทียมในสถานศึกษาขนาดเล็กที่มีประสิทธิภาพ

ขั้นตอนที่ 2 สร้างรูปแบบรูปแบบการพัฒนาการจัดการศึกษาด้วยสื่อทางไกลผ่านดาวเทียมในสถานศึกษาขนาดเล็กที่มีประสิทธิภาพได้ดำเนินการดังนี้

1. ร่างรูปแบบรูปแบบการพัฒนาการจัดการศึกษาด้วยสื่อทางไกลผ่านดาวเทียมในสถานศึกษาขนาดเล็กที่มีประสิทธิภาพและร่างคู่มือ โดยใช้ข้อมูลจากผลการดำเนินการ ในขั้นตอนที่ 1
2. ตรวจสอบและประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ของร่างรูปแบบและร่างคู่มือ โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 15 คน

สรุปผลการวิจัย

จากการดำเนินการวิจัย ผู้วิจัยได้สรุปผลการวิจัยโดยมีรายละเอียดในแต่ละขั้นตอนดังนี้

1. ผลการศึกษาระดับการปฏิบัติในการจัดการศึกษาด้วยสื่อการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมในสถานศึกษาขนาดเล็กที่มีประสิทธิภาพ สรุปผลการศึกษา ดังนี้

1.1 ผลการศึกษาข้อมูลพื้นฐานในการจัดการศึกษาด้วยสื่อทางไกลผ่านดาวเทียมในสถานศึกษาขนาดเล็กที่มีประสิทธิภาพในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือการดำเนินงานพื้นฐาน รองลงมา คือด้านครูและนักเรียน ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านชุมชนและการมีส่วนร่วม

1.2 ผลการศึกษาระดับการปฏิบัติในการจัดการศึกษาด้วยสื่อการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมในสถานศึกษาขนาดเล็กที่มีประสิทธิภาพซึ่งเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ ด้านครู รองลงมา คือ ด้านผู้บริหารสถานศึกษาและนักเรียน ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านผลสำเร็จ

1.3 ผลการสัมภาษณ์ ผู้บริหารสถานศึกษา ครูประจำชั้น ของสถานศึกษาขนาดเล็กที่มีการจัดการศึกษาด้วยสื่อการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม ดีเยี่ยม (Best Practice) พบว่า สถานศึกษาดีเยี่ยมทั้ง 3 แห่งได้มีการบริหารจัดการศึกษาตามบริบท ตอบสนองนโยบายกระทรวงศึกษาธิการและตอบสนองความต้องการ ความแตกต่างระหว่างบุคคลของผู้เรียน โดยยึดหลักการมีส่วนร่วม หลักการทำงานโดยวงจรคุณภาพ (PDCA) ของเดมมิง มีการบูรณาการ การจัดการศึกษาด้วยสื่อทางไกลกับกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การวัดและประเมินผลตามสภาพจริงเพื่อให้ผู้เรียนเกิดความรู้ความเข้าใจในบทเรียน มีความสุข สนุกสนานในการเข้าร่วมกิจกรรมและนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน สรุปผลดังนี้

1.3.1 ด้านการดำเนินงานพื้นฐานให้ความสำคัญกับนโยบายการวางแผน/ โครงการในการบริหารจัดการหลักสูตรจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมพร้อมด้านบุคลากร ด้านเทคนิคเกี่ยวกับการติดตั้งระบบและการ

บำรุงรักษาเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษา ตามที่สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากำหนด และมีเครือข่ายด้านเทคนิคในการติดตั้ง ซ่อมแซมบำรุงรักษา

1.3.2 ด้านผู้บริหารสถานศึกษา เน้นเตรียมความพร้อมด้านข้อมูลการบริหารจัดการเรียนการสอนทางไกลผ่านดาวเทียมเพื่อเตรียมชี้แจงให้ความรู้ความเข้าใจกับผู้เกี่ยวข้อง สร้างเครือข่ายโรงเรียนที่จัดการเรียนรู้ดำเนินการจัดหาสถานที่ และนิเทศและพัฒนาบุคลากรให้มีความสามารถในการปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพ

1.3.3 ด้านครู ครูวิเคราะห์หลักสูตรเพื่อจัดทำแผนการเรียนรู้สอดคล้องกับการเรียนการสอนทางไกลผ่านดาวเทียมมีการเตรียมการสอนล่วงหน้าสอดคล้องกับคู่มือครูพระราชทานสอนทางไกลผ่านดาวเทียมเลือกเครื่องมือที่ใช้ในการวัดและประเมินผลที่เหมาะสมกับธรรมชาติวิชาและสอดคล้องกับบริบทของโรงเรียนพัฒนาตนเองจัดการเรียนรู้ไปพร้อมกับครูโรงเรียนต้นทางและการเอาใจใส่กำกับดูแลและนำให้นักเรียนปฏิบัติตามกิจกรรมการเรียนรู้ทุกครั้งและประเมินคุณภาพผู้เรียนตามมาตรฐาน ตัวชี้วัด สมรรถนะสำคัญและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้วยวิธีการที่หลากหลายเหมาะสมกับผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง

1.3.4 ด้านนักเรียน เน้นส่งเสริมให้นักเรียนสามารถเชื่อมโยงความรู้ในแต่ละการเรียนรู้และบูรณาการกับกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น ๆ มีผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาตินำพื้นฐาน (O-net) สูงขึ้นเนื่องด้วยผลจากการเรียนรู้จากสื่อการศึกษาทางไกลและสามารถนำความรู้ที่ได้รับไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันและการศึกษาต่อ

1.3.5 ด้านชุมชนและการมีส่วนร่วม เน้นด้านบุคลากร การจัดสภาพแวดล้อม ทางกายภาพความสัมพันธ์กับหน่วยงานภายนอก เปิดโอกาสให้ครู ผู้ปกครอง ผู้เรียน ได้แสดงความคิดเห็นและแจ้งปัญหา หรือข้อเสนอแนะ ที่เป็นการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ด้วยสื่อการศึกษาทางไกล

1.3.6 ด้านผลสำเร็จที่เกิดจากการเน้นการเปลี่ยนแปลงของสถานที่คุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษา ครูบุคลากรของสถานศึกษาและผู้เรียน และการจัดทำเอกสาร แผ่นพับ และเว็บไซต์ ในการประชาสัมพันธ์ผลงานดีเด่นสู่ชุมชนและหน่วยงานภายนอก

2. ผลการสร้างรูปแบบการพัฒนาการจัดการศึกษาด้วยสื่อทางไกลผ่านดาวเทียมในสถานศึกษาขนาดเล็กที่มีประสิทธิผล 2.รูปแบบการพัฒนาจัดการศึกษาด้วยสื่อทางไกลผ่านดาวเทียมในสถานศึกษาขนาดเล็กที่มีประสิทธิผลประกอบด้วยองค์ประกอบหลัก 6 องค์ประกอบ และองค์ประกอบย่อย 16 องค์ประกอบ ดังนี้ 1) ด้านการดำเนินงานพื้นฐาน มี 3 องค์ประกอบย่อย 2)ด้านผู้บริหารสถานศึกษามี 2 องค์ประกอบย่อย 3)ด้านครู มี 4 องค์ประกอบย่อย 4)ด้านนักเรียนมี 3 องค์ประกอบย่อย 5)ด้านชุมชนและการมีส่วนร่วมมี 2 องค์ประกอบย่อย 6)ด้านผลสำเร็จมี 2 องค์ประกอบย่อย

2.2 ผลการสร้างคู่มือการใช้รูปแบบการพัฒนาการจัดการศึกษาด้วยสื่อทางไกลผ่านดาวเทียมในสถานศึกษาขนาดเล็กที่มีประสิทธิผล ผู้วิจัยได้นำสาระที่เกี่ยวกับรูปแบบมาสร้างเป็นคู่มือประกอบด้วย 1) หลักการและเหตุผล 2) วัตถุประสงค์ 3) ขอบจำกัดในการนำคู่มือไปใช้ 4) วิธีการนำคู่มือไปใช้ 5) การประเมินการใช้รูปแบบ 6) แบบประเมินผลการใช้รูปแบบ 7) เงื่อนไขความสำเร็จของรูปแบบ 8) บรรณานุกรม 9) ภาคผนวก

2.3 ผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบการพัฒนาการจัดการศึกษาด้วยสื่อทางไกลผ่านดาวเทียมในสถานศึกษาขนาดเล็กที่มีประสิทธิผล และคู่มือการใช้รูปแบบ โดยการประชุมกลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิและผู้มีประสบการณ์ในการจัดการศึกษาด้วยสื่อทางไกลผ่านดาวเทียม ได้วิพากษ์ และประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบและคู่มือการใช้รูปแบบการพัฒนาจัดการศึกษาด้วยสื่อทางไกลผ่านดาวเทียมในสถานศึกษาขนาดเล็กที่มีประสิทธิผลพบว่า โดยภาพรวมมีความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในระดับมากที่สุด และเมื่อพิจารณารายข้ออยู่ในระดับมากที่สุดทุกข้อ

3. ผลการทดลองใช้รูปแบบการพัฒนาการจัดการศึกษาด้วยสื่อทางไกลผ่านดาวเทียมในสถานศึกษาขนาดเล็กที่มีประสิทธิผล ไปใช้ในสภาพจริง

3.1 ผลการเปรียบเทียบสภาพก่อนและหลังการทดลองใช้รูปแบบการพัฒนาการจัดการศึกษาด้วยสื่อทางไกลผ่านดาวเทียมในสถานศึกษาขนาดเล็กที่มีประสิทธิภาพ พบว่า โดยภาพรวมมีการเปลี่ยนแปลงหลังทดลองใช้เพิ่มขึ้นจากก่อนการทดลองใช้ทุกด้าน

3.2 ผลการประเมินผลการทดลองใช้รูปแบบการพัฒนาการจัดการศึกษาด้วยสื่อทางไกลผ่านดาวเทียมในสถานศึกษาขนาดเล็กที่มีประสิทธิภาพพบว่า ก่อนการทดลองใช้รูปแบบการพัฒนาการจัดการศึกษาด้วยสื่อทางไกลผ่านดาวเทียมในสถานศึกษาขนาดเล็กที่มีประสิทธิภาพโดยรวมผลการประเมินอยู่ในระดับคุณภาพพอใช้ ส่วนผลการประเมินหลังทดลองใช้รูปแบบ โดยรวมผลการประเมินอยู่ในระดับคุณภาพดีมาก

4. ผลการประเมินรูปแบบการพัฒนาการจัดการศึกษาด้วยสื่อทางไกลผ่านดาวเทียมในสถานศึกษาขนาดเล็กที่มีประสิทธิภาพมีดังนี้

4.1 ผลการประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ ของรูปแบบการพัฒนาการจัดการศึกษาด้วยสื่อทางไกลผ่านดาวเทียมในสถานศึกษาขนาดเล็กที่มีประสิทธิภาพ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน

4.2 ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะ ในการนำรูปแบบการพัฒนาการจัดการศึกษาด้วยสื่อทางไกลผ่านดาวเทียมในสถานศึกษาขนาดเล็กที่มีประสิทธิภาพไปใช้ พบว่า สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเขตแผนแม่บทในการส่งเสริมและสนับสนุนให้สถานศึกษาจัดการศึกษาด้วยสื่อทางไกลผ่านดาวเทียม ขาดงบประมาณสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง ไม่มีหน่วยงานหรือกลุ่มงานผู้รับผิดชอบโดยตรงในการจัดการศึกษาด้วยสื่อทางไกลผ่านดาวเทียมที่ชัดเจน ขาดการนิเทศติดตาม และสถานศึกษาขาดบุคลากรที่มีความรู้ความชำนาญที่ปฏิบัติงานด้านการจัดการเรียนการสอนด้วยสื่อทางไกล หรือแม้กระทั่งบุคลากรผู้มีความรู้ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร โดยตรง

อภิปรายผล

จากการวิจัย มีประเด็นที่จะนำมาอภิปราย ดังนี้

1. จากผลการวิเคราะห์ระดับการปฏิบัติในการพัฒนาการจัดการศึกษาด้วยสื่อทางไกลผ่านดาวเทียมในสถานศึกษาขนาดเล็กที่มีประสิทธิภาพ พบว่า ระดับการปฏิบัติ ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ด้านครู รองลงมา คือ ด้านผู้บริหารสถานศึกษาและนักเรียน ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านผลสำเร็จซึ่งสภาพปัญหาดังกล่าวอาจเป็นเพราะว่า สถานศึกษาขนาดเล็กที่จัดการศึกษาด้วยสื่อการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมส่วนใหญ่ยังจัดการเรียนรู้ได้ไม่เต็มตามรูปแบบ มีครูไม่ครบชั้นเรียน ขาดแคลนสื่อ อุปกรณ์และงบประมาณในการบริหารจัดการมีไม่เพียงพอ ขาดความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพการศึกษาทางไกลผ่านเทคโนโลยีสารสนเทศการศึกษาทางไกล ครูยังไม่ได้รับการพัฒนาการสอนจากสื่อออนไลน์ต่าง ๆ เช่น google, youtube, facebook, website ต่าง ๆ หรือสื่ออื่น ๆ ที่ทันสมัยที่ส่งเสริมการเรียนรู้ในสถานศึกษาขนาดเล็กดังกล่าว ประกอบกับสถานศึกษายังไม่มีการจัดทำเอกสาร แผ่นพับ และเว็บไซต์ ในการประชาสัมพันธ์ผลงานดีเด่นสู่ชุมชนและหน่วยงานภายนอกและจัดกิจกรรมให้ผู้เรียน ได้เข้าร่วมกิจกรรมที่ส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ด้วยสื่อการศึกษาทางไกล เช่น ศึกษาดูงานจากโรงเรียนต้นทาง แม้ว่า พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2553) (กระทรวงศึกษาธิการ 2553 : 34) ได้ให้ความสำคัญ กับเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา โดยบัญญัติไว้ในหมวด 9 ว่าด้วยเทคโนโลยี ทางการศึกษา โดยเฉพาะในมาตรา 65-67 ที่รัฐต้องพัฒนาบุคลากรหรือ ผู้เรียนให้มีความรู้ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษาที่เหมาะสม ในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต มีคุณภาพและประสิทธิภาพ ตลอดจนต้องส่งเสริมให้มีการวิจัย และพัฒนาเทคโนโลยี เพื่อการศึกษาให้เกิดการใช้ที่คุ้มค่าและเหมาะสมกับกระบวนการเรียนรู้ ของคนไทย (กระทรวงศึกษาธิการ 2545 : 35) ซึ่งสอดคล้องกับสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย

(Thailand development research institute: TDRI) ชี้ให้เห็นถึงการแก้ปัญหาคุณภาพทางการศึกษาไทย โดยเฉพาะ การศึกษาระดับขั้นพื้นฐานยังไม่สามารถทำให้คุณภาพทางการศึกษาของประเทศดีขึ้นได้อย่างทั่วถึง ทั้งหลักสูตรและตำราเรียนของไทยยังไม่สอดคล้องกับการพัฒนาทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 (21st Century skills) ซึ่งมีผลทำให้การเรียนการสอนตลอดจนการสอบยังคงเน้นการจำเนื้อหา มากกว่าการเรียนรู้ เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจอย่างแท้จริง ทั้งนี้เป็นผลมาจากการขาดแคลนครู หรือครูไม่ครบชั้น ไม่ครบสาระการเรียนรู้ โดยเฉพาะครูสอนภาษาอังกฤษ คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ครูมีประสบการณ์หรือทักษะการจัดการเรียนรู้ต่ำ ขาดสื่ออุปกรณ์ที่ทันสมัยและการเข้าถึงได้ลำบาก ครูมีเวลาจัดการเรียนการสอนน้อย กิจกรรมของโรงเรียนมีมาก ทรัพยากรที่มีกระจุกกระจายไม่สามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้อย่างคุ้มค่าและการแก้ปัญหาต่าง ๆ ก็ทำได้ในวงจำกัด โรงเรียนในชนบทและโรงเรียนประจำจังหวัดหรือโรงเรียนในเขตกรุงเทพมหานคร มีความเหลื่อมล้ำ และแตกต่างกันในด้านคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา อันเป็นสิ่งที่บั่นทอนการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในอนาคต ถือเป็นสิ่งที่สะท้อนความมั่นคงของประเทศชาติประการหนึ่ง ซึ่งสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย ได้เสนอแนะแนวทางการปฏิรูปการศึกษาตามหลักสูตรสื่อการเรียนการสอนและเทคโนโลยี โดยสนับสนุนให้มีการนำระบบ ICT มาใช้ให้เหมาะสมกับการพัฒนาการศึกษาในศตวรรษที่ 21 (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2558)

2. ผลการสร้างรูปแบบการพัฒนาการจัดการศึกษาด้วยสื่อการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม ในสถานศึกษาขนาดเล็กที่มีประสิทธิภาพพบว่า

2.1 ประกอบด้วยองค์ประกอบหลัก 6 องค์ประกอบ และองค์ประกอบย่อย 16 องค์ประกอบ มีรายละเอียดดังนี้
องค์ประกอบหลักที่ 1 ด้านการดำเนินงานพื้นฐาน ประกอบด้วย องค์ประกอบย่อย 1) นโยบายและแผน โดยสถานศึกษามีนโยบายด้านการสนับสนุน ส่งเสริมการจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมที่ชัดเจนสถานศึกษามีการวางแผน/โครงการในการบริหารจัดการหลักสูตรจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมเหมาะสมกับบริบทของโรงเรียน 2) พัฒนาบุคลากรโดยสถานศึกษามีการดำเนินการตามแผนงาน โครงการ ในด้านการพัฒนาบุคลากรเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดการศึกษาทางไกลผ่าน 3) นิเทศกำกับติดตามโดยสถานศึกษามีการติดตาม ตรวจสอบ การจัดการเรียนการสอนด้วยสื่อการศึกษาทางไกล ในด้านปัญหาอุปสรรคและแนวทางการแก้ไข นำผลการกำกับ นิเทศ ติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมมาสรุป ประเมินผลอย่างเป็นระบบและต่อเนื่ององค์ประกอบหลักที่ 2 ด้านผู้บริหารสถานศึกษาประกอบด้วย องค์ประกอบย่อย 1) การบริหารจัดการโดยผู้บริหารสถานศึกษาศึกษานโยบายและแนวทางการปฏิบัติการจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม ผู้บริหารสถานศึกษาจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปี เพื่อดำเนินงานตามแนวทางการจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม ให้บรรลุสัมฤทธิ์ผล 2) ภาวะผู้นำโดยผู้บริหารสถานศึกษาเตรียมความพร้อมเกี่ยวกับสื่อและอุปกรณ์ต่าง ๆ เพื่อใช้ในการสอนทางไกลได้อย่างและให้ครูที่รับผิดชอบรายงานผลตามมาตรฐานการจัดการเรียนการสอนทางไกลผ่านดาวเทียมของสถานศึกษาทุกระยะ และติดตามตรวจสอบการจัดการเรียนการสอนทางไกลผ่านดาวเทียมของสถานศึกษาสรุป วิเคราะห์ ประเมินผลองค์ประกอบหลักที่ 3 ด้านครูประกอบด้วย องค์ประกอบย่อย 1) การศึกษาหลักสูตรครูวิเคราะห์หลักสูตรเพื่อจัดทำแผนการเรียนรู้สอดคล้องกับการเรียนการสอนทางไกลผ่านดาวเทียมครูมีการเตรียมการสอนล่วงหน้าสอดคล้องกับคู่มือครูพระราชทานสอนทางไกลผ่านดาวเทียม สำหรับโรงเรียนปลายทาง 4) การวัดผลสรุปปลายทางประเมินผลการเรียนโดยมีการทดสอบหลังเรียนตามวัตถุประสงค์และนำผลการประเมินไปพัฒนาผู้เรียนด้วยวิธีการที่หลากหลายเหมาะสมกับผู้เรียนอย่างต่อเนื่ององค์ประกอบหลักที่ 4 ด้านนักเรียนประกอบด้วย องค์ประกอบย่อย 1) คุณลักษณะอันพึงประสงค์โดยนักเรียนได้รับทราบความสำคัญและจุดมุ่งหมายของการเรียนด้วยสื่อการศึกษาทางไกลนักเรียนมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามจุดมุ่งหมายการจัดการศึกษา องค์ประกอบหลักที่ 5 ด้านชุมชนและการมีส่วนร่วมประกอบด้วย องค์ประกอบย่อย 1) เครือข่ายความร่วมมือหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาาร่วมกัน 2) การมีส่วนร่วมของชุมชนสถานศึกษาเปิดโอกาสให้ครู ผู้ปกครอง ผู้เรียน ได้แสดงความคิดเห็นและแจ้งปัญหา หรือข้อเสนอแนะ ที่องค์ประกอบหลักที่ 6 ด้านผลสำเร็จประกอบด้วย องค์ประกอบย่อย 1) เผยแพร่ผลงานสถานศึกษาจัดทำเอกสาร แผ่นพับ และเว็บไซต์ ในการประชาสัมพันธ์ผลงานดีเด่นสู่ชุมชนและหน่วยงานภายนอกสถานศึกษาเผยแพร่ความรู้สู่ผู้ปกครอง ชุมชน

และหน่วยงานอื่นๆ 2) จัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้โดยสถานศึกษามีเวทีแสดงผลงาน จากการจัดการเรียนรู้ด้วยสื่อการศึกษาทางไกลทั้งระดับโรงเรียนและในชุมชน

2.2 ผลการสร้างคู่มือการดำเนินการตามรูปแบบการพัฒนาการจัดการศึกษาด้วยสื่อการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม ในสถานศึกษาขนาดเล็กที่มีประสิทธิภาพ ประกอบด้วยส่วนสำคัญดังนี้ 1) หลักการและเหตุผล 2) วัตถุประสงค์ของคู่มือ 3) ขอบจำกัดในการนำคู่มือไปใช้ 4) วิธีการนำคู่มือไปใช้ 5) วิธีดำเนินการของรูปแบบ 6) การประเมินประสิทธิผลของรูปแบบ 7) เงื่อนไขความสำเร็จของรูปแบบ โดยมีผลการตรวจสอบและประเมิน ความเหมาะสมพบว่า ความเหมาะสมโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก พิจารณารายข้อ พบว่า คู่มือดำเนินการตามรูปแบบรูปแบบการพัฒนาการจัดการศึกษาด้วยสื่อการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม ในสถานศึกษาขนาดเล็กที่มีประสิทธิภาพมีประโยชน์ มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ความเหมาะสมของการเรียงลำดับของเนื้อหา และคู่มืออ่านแล้วเข้าใจง่ายและสะดวกในการนำไปใช้ในสถานการณ์จริง ค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดเท่ากัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ Brown (1997 : 89) ได้ทำการศึกษาวิเคราะห์เชิงบรรยายรูปแบบการประเมินการศึกษาทางไกล โดยใช้โทรศัพท์เป็นสื่อ ซึ่งศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการประเมินการศึกษาทางไกลกับทักษะการอ่านของนักศึกษาผู้ใหญ่ ในสถาบันการศึกษาที่อยู่ห่างไกลการพัฒนาและสถาบันการศึกษาในพื้นที่ที่ได้รับการพัฒนาแล้ว จากการวิจัยพบว่าพื้นฐานการพัฒนาทักษะการอ่านจากรูปแบบการประเมินทางไกลจะประสบผลสำเร็จเมื่อเปิดโอกาสให้แต่ละเชื้อชาติได้มีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมนี้

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัย

1. ควรมีการศึกษาวิจัยเรื่อง รูปแบบการบริหารสถานศึกษาพอเพียงสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานสู่สถานศึกษาพอเพียงที่มีผลการปฏิบัติที่เป็นเลิศกับสถานศึกษาในสังกัดของเอกชน และสังกัดขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
2. การศึกษาวิจัยครั้งต่อไป ควรทำการวิจัยเรื่อง รูปแบบการบริหารสถานศึกษาพอเพียงสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานสู่สถานศึกษาพอเพียงที่มีผลการปฏิบัติที่เป็นเลิศในภูมิภาคอื่นๆ เพื่อให้เกิดความต่อเนื่องในการบริหารสถานศึกษาพอเพียงตามบริบทท้องถิ่นนั้นๆ

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ.ปฏิรูปการศึกษายุคใหม่.(2546). กรุงเทพฯ : องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์,
_____. (2553)หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์
ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
_____. (2545) พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545.
กรุงเทพฯ: ศูนย์สาธิตพัชรบุรี.
เกษศิรินทร์ พลจันทร์. (2553)การบริหารจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมโรงเรียนวังไกลกังวลของผู้บริหารโรงเรียนสังกัด
สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต
มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี.
จรรยา พลมัคร (2549). การจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมระดับประถมศึกษาตามโครงการโรงเรียนวังไกลกังวล
กรณีศึกษากลุ่มโรงเรียนราชประชานุเคราะห์. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยบูรพา.
สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.(2557) นโยบายสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ปีงบประมาณ
2558. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

_____. รายงานสภาพและปัญหาการนำหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ไปสู่การปฏิบัติผ่านระบบออนไลน์. http://www.curriculum51.net/viewpage.php?t_id=200.

Brower, DE. & Lawler, E.E. The empowerment of service workers: what, why, how and when. Sloan Management Review, 33(3), pp.31-39.

